

Міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная 45-годдзю Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа”

Да свайго 45-годдзя Беларускае літаратурнае аб'яднанне „Белавежа” прыйшло са значнымі творчымі дасягненнямі. Своеасаблівай формай іх падвядзення стала міжнародная навуковая канферэнцыя, праведзеная ў Інстытуце ўсходнеславянскай філалогіі 8 чэрвеня 2003 года. Адкрыў канферэнцыю шматгадовы старшыня „Белавежы” паэт Ян Чыквін, прадставіўшы ганаровых гасцей і яе ўдзельнікаў. Намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў Анатоль Кудравец зачытаў віншавальны адрас ад імя Саюза беларускіх пісьменнікаў, у якім, у прыватнасці, зазначалася:

З самага пачатку – ад стварэння і па сёння – „Белавежа” паказала сваю жыццязстойкасць, паслядоўнасць, мэтанакіраванасць, знайшла сваё пачэснае месца на мапе беларускай славеснасці і патрыятызму. Ні з чым непараўнальны голас „Белавежы” з гадамі набываў гучанне цэльнага хору, у якім не губляліся, а шчасліва вылучаліся галасы кожнага выканаўцы, выяўляючы і падкрэсліваючы сваю індывідуальнасць.

Віншавальныя адрасы ў сувязі з юбілеем літаратурнага аб'яднання даслалі таксама Згуртаванне беларусаў свету „Бацькаўшчына”, дырэктары, настаўнікі і вучні белгімназіі і белліцэя ў Гайнаўцы. Юбілейным стаўся 2003 год і для стваральніка „Белавежы”, першага яе старшыні Георгія Валкавышкага. Прызнанне і падзяку яму выказаў Ян Чыквін, падараваўшы кнігу пад сваёй рэдакцыяй, што толькі пабачыла свет, *Беларускае літаратурнае аб'яднанне „Белавежа” 1958–2003 гг. у фатаграфіі*, прысвечаную 80-годдзю з дня нараджэння Георгія Валкавышкага.

Творчасць паэтаў і пісьменнікаў была разгледжана на канферэнцыі ў 11 дакладах. Трэба адзначыць, што ў параўнанні з папярэдняй канферэнцыяй (да 40-годдзя „Белавежы”), калі пераважала ўвага да паэтычных твораў, гэтым разам наперад выйшла асэнсаванне прозы. Сведчыць гэта, відаць, пра творчае сталенне арганізацыі. Распачалася ж гаворка дакладам Галіны Тварановіч (Беласток) на тэму: *Агульныя стыльова-эстэтычныя асаблівасці беларускай літаратуры ў Польшчы*. Было адзначана, што да гэтага часу складалася ладная крытычна-літаратуразнаўчая бібліятэчка на тэму „Белавежы”, бо стыльова-эстэтычныя асаблівасці твораў беларускіх пісьменнікаў Польшчы пачалі разглядацца, даследавацца ад 1959 года, калі ў Мінску, Маскве, Варшаве, Беластоку з'явіліся рэцэнзій-водгукі на выхад першага паэтычнага зборніка „белавежцаў” *Рунь*, увогуле першай паэтычнай кнігі на пасля-

ваеннай Беласточчыне. Не абыдзена ўвагай творчасць „белавежаў” і ў Англіі, Германіі, Аўстрыі. Пра найбольш прызнаных пісьменнікаў „Белавежы” можна прачытаць у англа- і нямецкамоўнай гісторыі беларускай літаратуры, а таксама ў прэстыжных энцыклапедыях і даведніках беларускіх, польскіх, заходнееўрапейскіх. Эстэтычна-стылёвая размаітасць творчасці „белавежаў” выяўлялася ў арыентацыі пісьменнікаў на розныя ідэалы, схільнасць да розных паэтык – ад зададзенасці і нарматыўнасці сацыялістычнага рэалізму, патрыятычнай рыторыкі, вершаў на выпадак і псеўдадэкларацый, палітычна заангажаванай публіцыстыкі – да крайне індывідуалістычных пазіцый і эксперыментальных паэтычных выказванняў, стыхійнай моўнай экспрэсіі, адмаўлення рэчаіснасці. Гэтае дынамічнае суіснаванне ў адным часе розных стыляў, паэтык сведчыць аб своеасаблівай паскоранасці, тыпалагічнай агульнасці, заканамернасці развіцця беларускага прыгожага пісьменства. Разгляд феномену „Белавежы” даў падставы для сцвярджэння, што стылёва-эстэтычныя пошукі беларускай літаратуры ў Польшчы аказаліся запатрабаванымі, у значнай ступені адпаведнымі задачам, якія паўсталі на новым этапе развіцця перад нацыянальнай літаратурай.

Празаічную творчасць ініцыятара стварэння „Белавежы” Георгія Валкавыцкага разгледзела ў эмацыянальным выступленні Вольга Шынкарэнка (Гомель) *Праўда жыцця, ці Спраўджанае жыццё*. Г. Валкавыцкі як празаік з’яўляецца аўтарам аўтабіяграфічных твораў „Віры”, „Белая вязь”, „У каменным крузе”. Даследчыца пранікліва канстатавала:

Ужо ў *Вірах* уважлівы чытач адчуе заварожанасць выключнай і шматпланавай вобразна-эмацыянальнай стыхійай стылю пісьменніка, дзе нейкім дзіўным чынам мірна суіснуюць лірычна-ўсхваляваны пачатак, усплёскава-пафасная перадача ўражанняў, цёплы гумар, іронія ва ўсіх магчымых яе варыяцыях і сухая мова фактаў, строгі дакументалізм, лаканічны характар паведамлення.

Абрысы мастацкага свету Сакрата Яновіча (транатоп, іронія, сімвал) абраў за прадмет разгляду Пятро Васючэнка (Мінск). Ён адзначыў прыхільнасць С. Яновіча да іранічнага і самаіранічнага мастацкага мыслення, адначасовую традыцыйнасць і парадаксальнасць яго прасторавага свету, падкрэсліў, што іронія ў творчасці С. Яновіча ўяўляе сабой не троп і не ацэначна-эмацыйны момант, а светапогляд. Творчасці празаіка з Крынак прысвечана было і выступленне Ванды Супы (Беласток) *Sformułowania uogólniające w prozie Sokrata Janowicza*. Досыць падрабязна разгледзеўшы пісьменніцкія сентэнцыі, даследчыца прыйшла да высновы, што яны непасрэдна звязаны з рухам часу, са зменай сацыяльных фармацый і праз іх яскрава выяўляюцца рэаліі жыцця.

На жаль, аўтару аўтабіяграфічнай аповесці *З перажытага* Янку Жамойціну лёсам не дадзена было пачуць выступленне пра яго творчасць Людмілы Сіньковай (Мінск): *Чалавек і гісторыя ў мемуарах Янкі Жамойціна*. Менавіта гэтай аповесцю адкрываецца анталогія *Беларускія пісьменнікі Польшчы. Другая палова XX стагоддзя* (Мінск 2000). Відавочна, Я. Жамойцін сведчыў ад імя цэлага пакалення беларусаў, якія яшчэ дзецьмі, школьнікамі захапіліся ідэяй служэння Бацькаўшчыне. Лёс героя аповесці *З перажытага* па-свойму тыповы і Я. Жамойцін на тэатры вялікай гістарычнай трагедыі паказаў

чалавека, які застаецца сам-насам перад немагчымасцю здзяйснення сваіх самых высакародных, патрыятычных памкненняў.

Галіна Тычка (Мінск) у сваім выступленні *Проза Міхася Андрасюка: пошукі новых шляхоў мастацкага асэнсавання жыцця* засяродзілася на творчасці неардынарнага прадстаўніка маладзейшага пакалення „белавежцаў”. Алесь Макарэвіч (Магілёў) таксама аб’ектам свайго аналізу абраў прозу прадстаўніцы гэтага ж шэрагу, засяродзіўшыся ў дакладзе *Сэнсавая прастора зборніка апавяданняў Міры Лукшы „Бабскія гісторыі” ў кантэксце яго жанравай спецыфікі* на характарыстыцы асаблівасцей жанравых мадыфікацый разглядаемай кнігі.

Вялікую цікавасць навізнай разглядаемага матэрыялу і кампетэнтнасцю падыходаў выклікаў даклад Базыля Сегеня (Беласток) *Дыялектнае слова ў літаратурнай мове (да характарыстыкі творчасці „белавежцаў”)*. Упершыню на лінгвістычным узроўні былі разгледжаны моўныя асаблівасці твораў Сакрата Яновіча, Васіля Петручука і Зосі Сачко.

Ала Браздзіхіна (Гомель) у дакладзе *Пошукі ісціны, або „Сінестэзія пачуццяў і сімультанізм думкі”* засяродзілася на паэзіі Яна Чыквіна, адзначыўшы заўсёдную прагу мастакоўскага мыслення ўраўнаважваць эмацыянальнае лагічным. *Лірыка Міхася Шаковіча* – так акрэсліў сваю тэму выступлення Анатоль Раманчук (Гродна). На жаль, заўчасна адышоўшы паэт не паспеў да канца рэалізаваць свой талент, хоць, на думку даследчыка, большасць твораў прэзентуюць яго мастакоўскую індывідуальнасць.

З 1998 года пад рэдакцыяй Яна Чыквіна выходзіць „белавежскі” літаратурна-мастацкі і беларусазнаўчы часопіс. Зоя Мельнікава (Брэст) у дакладзе *Формула адкрытасці: часопіс „Тэрмапілы” і сучасны беларускі літаратурны працэс* прааналізавала рэалізацыю канцэпцыі гэтага па-свойму унікальнага выдання.

Усе даклады канферэнцыі надрукаваны ў сёмым нумары часопіса *Тэрмапілы* (2003 г.).

Галіна Сейрук
Беласток